

‘Σχέδιο Νόμου για τα μέσα ηλεκτρονικής επιτήρησης υποδίκων, καταδίκων και εν αδεία κρατουμένων’

Μια κριτική ματιά από τους φοιτητές της νομικής – εκπαιδευόμενους στην ΥΕΑ Αθηνών Βασίλη Γερασόπουλο, Άρτεμη Δουδωνή και Ασπα Δεπάστα.

Το Μάρτιο του 2013 συντάχθηκε το ‘Σχέδιο Νόμου για τα μέσα ηλεκτρονικής επιτήρησης υποδίκων, καταδίκων και εν αδεία κρατουμένων’. Το εν λόγω νομοσχέδιο, σε περίπτωση ψήφισής του, εισάγει μια σημαντική καινοτομία στο status quo του ελληνικού Συστήματος Ποινικής Δικαιοσύνης. Το tagging δεν είναι νεοπαγές μέτρο, καθώς προβλέπεται σε σχετικές ποινικές διατάξεις διαφόρων χωρών της Ευρώπης και εν γένει του δυτικού κόσμου. **Ωστόσο, συζήτηση έχει προκαλέσει το γεγονός ότι το ελληνικό νομοσχέδιο περιλαμβάνει διατάξεις που αφορούν και στην απόλυση ανηλίκων , υπό τον όρο του κατ’οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση** (προστιθέμενο άρθρο 129^A ΠΚ). Λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και της ιδιοσυγκρασίας του ποινικού δικαίου ανηλίκων, οι ποινικές και δικονομικές ρυθμίσεις που αφορούν σε ανηλίκους, πρέπει να υιοθετούνται με προσοχή, σκεπτικισμό και πάντα με οδηγό το βέλτιστο συμφέρον του ανηλίκου.

Τα θετικά στοιχεία του νομοσχεδίου είναι αρκετά και ουδείς μπορεί να τα παραγνωρίσει. Καταρχάς, η δυνατότητα απόλυσης με κατ’οίκον περιορισμό προβλέπεται μόνο για τους ανηλίκους που έχουν καταδικαστεί σε ποινή περιορισμού σε κατάσταση κράτησης νέων. Η επιβολή εγκλεισμού στον ανήλικο θεωρείται παγίως από την θεωρία και την νομολογία *ultimum refugium* του δικαστή και επιβάλλεται μόνο για εγκλήματα κακουργηματικής φύσεως ή σε περίπτωση

εμμονής του νέου σε παράνομες πράξεις (υποτροπή). Συνεπώς, η εν λόγω διάταξη εξυπηρετεί τόσο την αρχή της αναλογικότητας και της επικουρικότητας, όσο και την αρχή της επεικέστερης μεταχείρισης, όλες θεμελιώδεις για το ποινικό δίκαιο ανηλίκων. Περαιτέρω, στο νομοσχέδιο εξασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της εξατομικευμένης μεταχείρισης, καθώς η αίτηση για απόλυση με ηλεκτρονική επιτήρηση (αίτηση η οποία σημειωτέον πραγματοποιείται με πρωτοβουλία του νέου) συνοδεύεται από έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας του καταστήματος κράτησης και έκθεση της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων. Ως εκ τούτου, επιτυγχάνεται μια αντικειμενική απεικόνιση της προσωπικότητας, του οικογενειακού-κοινωνικού περιβάλλοντος και εν τέλει του πρόσφορου ή μη του μέτρου σε κάθε περίπτωση. Εξάλλου, η πρόβλεψη για κατ'οίκον περιορισμό με ηλεκτρονικό βραχιόλι μεριμνά, αφενός για την κοινωνική επανένταξη του ανηλίκου προβλέποντας ορισμένο αριθμό ωρών απουσίας του ανηλίκου από τον τόπο του κατ'οίκον περιορισμού για λόγους εργασίας/εκπαίδευσης/επαγγελματικής κατάρτισης/προγράμματα απεξάρτησης, και προνοεί αφετέρου για τον μη στιγματισμό του ανηλίκου, καθώς το ηλεκτρονικό bracelet τοποθετείται στον αστράγαλο, σε μη εμφανές σημείο. Συνολικά, βασική επιδίωξη του νομοσχεδίου φαίνεται να είναι μια ομαλή πορεία επιστροφής του ανηλίκου στην κοινωνία, σε έναν υγιή κοινωνικό και οικογενειακό περίγυρο με τελικό σκοπό τον σωφρονισμό του ανηλίκου και όχι την παραμονή του σε ένα κατάσταση κράτησης με όλα τα αρνητικά που αυτή η παραμονή δείχνει να συνεπάγεται στην ελληνική πραγματικότητα (ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς μέσα στο ίδρυμα, εμπλοκή σε κυκλώματα-συμμορίες, μεγάλα ποσοστά υποτροπής και επανεγκλεισμός όχι πλέον σε κατάσταση κράτησης νέων αλλά στη φυλακή).

Από την άλλη πλευρά, το ελληνικό νομοσχέδιο δεν είναι πλήρως απαλλαγμένο από κάποια προβληματικά στοιχεία. Πρωταρχικό ερώτημα αποτελεί το κατά πόσον είναι έτοιμη η ελληνική έννομη τάξη να εγκολπώσει ένα τέτοιο μέτρο, όχι τόσο ως προς τους ενήλικους παραβάτες (άλλωστε ως προς αυτούς οι διατάξεις του νομοσχεδίου είναι εκτενέστερες και 'πατούν' πάνω σε αντίστοιχες ρυθμίσεις πολλών αλλοδαπών δικαίων) αλλά κυρίως ως προς τους νέους, καθώς είναι πολύ λίγες οι χώρες-λ.χ η Μ.Βρετανία- που έχουν εντάξει το μέτρο του tagging στον ευαίσθητο, όπως προελέχθη, χώρο του ποινικού δικαίου ανηλίκων. Δεδομένης της κοινώς παραδεκτής αδυναμίας ορθής ανταπόκρισης της ελληνικής δικαιοσύνης όταν καλείται να αντιμετωπίσει ρυθμίσεις που απαιτούν οργάνωση και συνεργασία μεταξύ διαφόρων φορέων- συγκεκριμένα μεταξύ εισαγγελέα, ανακριτή, κοινωνικών υπηρεσιών, επιμελητών ανηλίκων κ.α.- το μέτρο της ηλεκτρονικής κατ'οίκον επιτήρησης, ενδεχομένως να περιπέσει σε πλήρη αχρησία, ακόμη και αν τελικά ψηφιστεί. Εξίσου προβληματική όμως μπορεί να αποδειχθεί και η εκ διαμέτρου αντίθετη πιθανότητα, δηλαδή η περίπτωση να καταστεί η απόλυση με ηλεκτρονική επιτήρηση το πιο 'δημοφιλές' μέτρο. Η υπερφόρτωση του δικαστικού συστήματος

με σχετικές αιτήσεις δύναται να οδηγήσει σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα. Τουτέστιν, η μη ορθολογική χρήση του μέτρου δεν θα συνεισφέρει ουσιαστικά στην καταστολή της παραβατικότητας, καθώς αν, εν μία νυκτί, βρεθεί εκτός των καταστημάτων κράτησης ένας μεγάλος αριθμός ανηλίκων, τότε ούτε ο εισαγγελέας ανηλίκων θα μπορεί να ανταποκριθεί στο φόρτο των υποθέσεων επιβάλλοντας τις υποχρεώσεις που προβλέπει το νέο άρθρο 110B ΠΚ και, κατά συνέπεια, ούτε οι επιμελητές ανηλίκων θα μπορούν κατ' ορθό τρόπο να επιτελέσουν το έργο τους κατά τον ορθότερο και αρτιότερο τρόπο. Θα βρεθεί δηλαδή ένας μεγάλος αριθμός ανηλίκων εκτός καταστημάτων κράτησης χωρίς κανέναν έλεγχο από τις αρμόδιες δικαστικές αρχές, οπότε ο σκοπός της ομαλής επανένταξης και του σωφρονισμού θα αδυνατεί να εκπληρωθεί. Έπειτα, καχυποψία μπορεί να προκαλέσει η διάταξη του νομοσχεδίου που προβλέπει ότι το οικονομικό κόστος των ηλεκτρονικών μέσων επιτήρησης φέρει ο ανήλικος, δηλαδή οι νόμιμοι κηδεμόνες του (νέο άρθρο 283^A ΚΠΔ, εφαρμοζόμενο και στους ανηλίκους), εκτός αν κριθεί αιτιολογημένη η οικονομική του αδυναμία, οπότε το κόστος αναλαμβάνει το Δημόσιο. Δεδομένου του υψηλού κόστους των μέσων, αν το Δημόσιο δεν καλύπτει έγκαιρα και δίχως ατελείωτα γραφειοκρατικά εμπόδια το κόστος αυτό, μπορεί να οδηγηθούμε προ της δυσάρεστης καταστάσεως της εφαρμογής του μέτρου μόνο για τους οικονομικά έχοντες, την στιγμή που το μεγαλύτερο ποσοστό των ανηλίκων κρατουμένων προέρχονται από κατώτερες οικονομικές τάξεις – για του λόγου το αληθές, πολλοί από αυτούς έχουν καταδικαστεί για εγκλήματα κατά της περιουσίας/ιδιοκτησίας. Σε τελική ανάλυση, το κρίσιμο ερώτημα είναι αν το ελληνικό ΣΠΔ θα ανταποκριθεί δυναμικά στην τυχόν εφαρμογή του μέτρου ηλεκτρονικής επιτήρησης και στις απαιτήσεις που θέτει το νομοσχέδιο επιδιώκοντας όχι μόνο την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης αλλά τον ουσιαστικό σωφρονισμό με πυξίδα τις αρχές του βέλτιστου συμφέροντος και της επεικέστερης μεταχείρισης.